

Гарбазей Дмитро Олександрович кандидат юридичних наук, доцент кафедри історії та права, Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, <https://orcid.org/0000-0001-6810-2017>

Кузнецова Людмила Валеріївна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри історії та права, Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, <https://orcid.org/0000-0001-6810-1017>

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Анотація. Імплементация практики Європейського суду з прав людини для України наразі є актуальною, що свідчить про рівень правової культури та демократії в державі. Україна ще в 1995 році вступила до Ради Європи тим самим взяла на себе зобов'язання щодо наближення національного законодавства та юридичної практики до вимог європейських стандартів з прав людини. Першим кроком наближення національного законодавства до європейського стала ратифікація Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка стала частиною українського законодавства і заклала початок імплементации міжнародних договорів у вітчизняне законодавство. А, в 2006 році Уряд нашої держави прийняв Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Саме з цього часу розпочався відлік практики ЄСПЛ як джерела національного права, особливо в роботі судів. На зараз застосування судової практики ЄСПЛ є актуальною для всіх галузей національного права. І, хоча наша держава відноситься до держав романо-германської правової системи вона не виключає факту застосування судового прецеденту як джерела національного права.

За загальним правилом показником демократії в суспільстві та державі в цілому, рівнем правової культури для держави та населення виступає належне та дієве виконання рішень Європейського суду з прав людини. Україна не є винятком, адже імплементация правових норм захисту прав людини на сьогоднішній день є одним із першочергових завдань на шляху до європейської інтеграції та для вдосконалення прогалин в законодавстві, наближення національних правових норм до міжнародних правових стандартів і підвищення рівня правової культури.

ISSN 2786-6025 Online

Автори в статті намагаються дослідити процес імплементації рішень Європейського суду з прав людини в кримінальне право України. Вони розкривають складові імплементації, дають їм правову характеристику та окреслюють механізм імплементації рішень Європейського суду з прав людини. На думку авторів імплементація сприятиме підвищенню рівня захисту прав і свобод громадян, покращенню якості правосуддя та уникненню можливих порушень.

Ключові слова: право, правова система, імплементація, прецедент, Європейський Суд з прав людини, кримінальне право, міжнародний договір.

Garbazy Dmitry Olexandrovich Candidate of Law, Associate Professor of the Department of History and Law, Cherkasy State Technological University, Cherkasy, <https://orcid.org/0000-0001-6810-1027>

Kuznetsova Lyudmila Valeriivna Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of History and Law, Cherkasy State Technological University, Cherkasy, <https://orcid.org/0000-0001-6810-1017>

GENERAL ISSUES OF IMPLEMENTATION OF DECISIONS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS INTO THE CRIMINAL LAW OF UKRAINE

Abstract. The implementation of the practice of the European Court of Human Rights is currently relevant for Ukraine, which indicates the level of legal culture and democracy of the state. Ukraine joined the Council of Europe in 1995, thereby assuming obligations to approximate national legislation, and thus legal practice, to the requirements of European human rights standards. The first step in approximating national legislation to European legislation was the ratification of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, which became part of Ukrainian legislation and marked the beginning of the implementation of international treaties into domestic legislation. And, in 2006, the Government of our state adopted the Law of Ukraine "On the Execution of Decisions and Application of the Practice of the European Court of Human Rights". It was from this time that the countdown of the practice of the ECHR as a source of national law began, especially in the work of courts. Currently, the application of the case law of the ECHR is relevant for all branches of national law. And, although our state belongs to the states of the Romano-Germanic legal system, it does not exclude the fact of applying judicial precedent as a source of national law.

As a general rule, an indicator of democracy in society and the state as a whole, the level of legal culture for the state and the population is the proper and effective

implementation of the decisions of the European Court of Human Rights. Ukraine is no exception, because the implementation of legal norms for the protection of human rights today is one of the priority tasks on the path to European integration, to improve gaps in legislation, bring national legal norms closer to international legal standards and increase the level of legal culture. The authors of the article try to study the process of implementing the decisions of the European Court of Human Rights into the criminal law of Ukraine. They reveal the components of implementation, give them a legal characteristic and outline the mechanism for implementing the decisions of the European Court of Human Rights. In the authors' opinion, implementation will contribute to increasing the level of protection of citizens' rights and freedoms, improving the quality of justice and avoiding possible violations.

Keywords: law, legal system, implementation, precedent, European Court of Human Rights, criminal law, international treaty.

Постановка проблеми. Набувши статусу незалежної держави в 1991 році Україна взяла європейську модель її подальшої розбудови. Так, в жовтні 1995 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про приєднання України до Статуту Ради Європи». В листопаді того ж року відбувся урочистий процес вступу нашої держави до Ради Європи, який поставив перед країною нові виклики щодо наближення національного законодавства до європейських стандартів в частині захисту прав та свобод людини та громадянина. Таке наближення в першу чергу полягала у відповідності вітчизняного законодавства нормам Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

На зараз, коли Україна має намір вступити до Європейського Союзу, тісна міжнародна співпраця зі світовим співтовариством, численні глобалізаційні процеси лише посилює питання імплементації міжнародного законодавства та права в цілому. Ратифікувавши Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод її норми автоматично стали частиною національного права і тим самим є нормами прямої дії. Така ратифікація є доказом виконання взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань і тим самим рішення Європейського суду з прав людини автоматично наділяються певними можливостями щодо внутрішньодержавної імплементації Конвенції. Водночас, питання імплементації для нашої держави є казуальним. Україна, є державою з романо-германською правовою системою, що не передбачає права прецеденту. І, саме це, викликає колізію в питанні імплементації міжнародного права, особливо це стосується рішень Європейського суду з прав людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми імплементації рішень Європейського суду з прав людини в національну правову систему, та кримінальне право України зокрема займалися:

ISSN 2786-6025 Online

Березняк В.С., Боровик А.В., Галабурда Н.А., Гулям У.Х., Завгородній В. А., Кривицький Ю.В., Лук'яненко А.С., Медведєв Ю., Мозолюк-Боднар Л.М., Оліневич О.А., Пархета А.А., Тертишник, В.М., Шпакович О. Водночас питання імплементації рішень ЄСПЛ в кримінальне право України в період воєнного конфлікту залишається актуальним та потребує подальшого дослідження.

Мета статті – дослідити процедуру імплементації рішень Європейського суду з прав людини в національне законодавство та виокремити питання імплементації в кримінальне право України.

Виклад основного матеріалу. Проблема наближення міжнародного кримінального права, а тим самим і європейського кримінального законодавства до національної правової системи є ключовим питанням для України в першу чергу з метою боротьби з міжнародною економічною злочинністю.

Імплементацію норм міжнародного кримінального права на думку А.Боровик та О.Оліневич слід трактувати як процес цілеспрямованої організаційної та правової діяльності органів державної влади по дотриманню державою взятих на себе міжнародних зобов'язань при цьому необхідно враховувати особливості як системи кримінального права так і особливості структури самої галузі права, особливості законодавчої техніки та шляхи прийняття норм національного права. Дослідники вважають, що імплементація норм міжнародного кримінального права до національного кримінального законодавства сприяє ефективному залученню України до боротьби із міжнародною злочинністю на основі гармонізації національного законодавства з міжнародними кримінальними нормативно-правовими актами, особливо це актуально щодо забезпечення правосуддя для жертв воєнних злочинів та інших серйозних порушень в умовах російсько-української війни. Також дослідники-правознавці вважають, що імплементація норм міжнародного кримінального права до національного законодавства повинна сприяти: гармонізації національного законодавства з міжнародним правом; співпраці національних правоохоронних органів з міжнародними правоохоронними та судовими органами; приведенню у відповідність формулювання таких термінів, як «злочин агресії», «злочини проти людяності»; усуненню строків давності за злочини проти людяності, воєнні злочини, геноцид та агресію; залученню України до боротьби із міжнародними злочинами та діяльності міжнародного кримінального правосуддя у переслідуванні воєнних злочинців за найтяжчі міжнародні злочини; захисту прав людини в Україні та створення більш безпечного і справедливого середовища для всіх громадян [1, с.135].

Найбільш поширеним способом національно-правової імплементації, щодо якого в юридичній науці практично не проводять дискусій, є посилання. Під «посиланням» розуміють спосіб національно-правової імплементації, коли

безпосередньо в текст національного закону включаються положення, що зобов'язують правозастосувача обов'язково звертати увагу на норми міжнародного права та застосовувати їх, хоча сам текст таких норм міжнародної угоди в тексті закону не відтворюють [2, с.45].

В теорії міжнародного гуманітарного права до способів імплементації відносять: рецепцію, відсилання та трансформація.

Текстуальне повторення державним органом нормотворчої ініціативи самого змісту міжнародно-правової норми в статті нормативно-правового акта прийнято вважати рецепцією. Рецепція є одним із найпоширеніших способів імплементації, в основі якої лежить бажання повторити вдале формулювання статті міжнародно-правового акта або прагнення продемонструвати дотримання прийнятого міжнародного зобов'язання. Здебільшого рецепцію застосовують після надання державою згоди на обов'язковість міжнародного договору. Трапляються випадки, коли держава вживає заходи з приведення свого законодавства у відповідність до норм міжнародного договору на етапі підготовки до приєднання до нього [3, с.24].

На відміну від рецепції відсилання дає вказівку вітчизняному нормативно-правовому акту на міжнародне право як на джерело, що регулює такі відсильні правовідносини. Здебільшого це стосується міжнародних договорів, до яких звертаються під час імплементації міжнародно-правових норм в національне законодавство. Дія відсилання стосується тих міжнародних договорів чи рішень організацій, які вже складені державою або будуть укладені в майбутньому. Відсилання, яке вказує на те, що всі міжнародні договори входять до національного законодавства прийнято називати загальним відсиланням. Якщо норма вітчизняного законодавства включає лише частину міжнародного договору – воно є спеціальним [4].

Медведєв Ю. вважає, що трансформація, як різновид імплементації норм міжнародного права передбачає видання національних актів після приєднання держави до міжнародного договору. Саме видання таких актів є підставою для змін національного законодавства. Інакше кажучи, на підставі розроблених стандартів юридичної техніки та національних правових традицій відбувається доопрацювання правових норм з урахуванням положень міжнародних договорів. Як і відсилання, трансформація буває загальною та спеціальною (індивідуальною). Щодо загальної трансформації, то вона визнає певні або всі положення міжнародного договору як складову частину національного права. На відміну від неї індивідуальна трансформація передбачає для кожного міжнародного договору спеціальну ратифікацію [5, с.132].

Правовою основою імплементації рішень ЄСПЛ в Україні є положення Конституції України та Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», відповідно до яких

ISSN 2786-6025 Online

Україна визнає обов'язковість для себе практики ЄСПЛ *ipso facto*, без додаткових угод та без необхідності окремого імплементаційного акту. Це відповідає положенню статті 46 Конвенції про захист прав людини і основних свобод, за якою «Високі Договірні Сторони зобов'язуються виконувати остаточні рішення Суду в будь-яких справах, у яких вони є сторонами». Йому відповідає норма статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», згідно із якою суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права. Відповідні норми можна знайти і в усіх українських процесуальних кодексах [6, с.33].

Приєднавшись до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у вересні 1997 року наша держава отримала право на звернення зі скаргами про порушення своїх прав та основоположних свобод до Європейського суду з прав людини. Ратифікувавши зазначену Конвенцію Україна змінила суто класичну романо-германську правову систему права на систему права, що включає правовий плюралізм з центром уваги на права людини.

За сучасних умов рішення суду для системи кримінального права України є варіантом правозастосування, однак вони не набули обов'язковості для прийняття певних рішень або проведення дій. Незважаючи на це, впровадження практики ЄСПЛ у правоохоронну діяльність носить рекомендований характер. Тобто має місце ситуація, коли практика Європейського суду по суті є джерелом права, а рішення національних судів не належать до системи джерел права, оскільки, за загальним правилом, не створюють нові правила а лише наділені правом застосовувати чинне законодавство. Іншими словами, справи ЄСПЛ офіційно не вважаються прецедентами, а є єдиним джерелом динамічного тлумачення Конвенції. Різноманітність поглядів на правову природу рішень Європейського суду призвела до твердження, що так зване прецедентне право є щось середнє між прецедентним правом у його традиційному розумінні та стало континентальною традицією прецедентного права [7, с. 7–13].

Правознавець Березняк В.С. вважає, що норми Конституції України мають найвищу юридичну силу і застосовуються як норми прямої дії, якщо інші правові норми їй суперечать або неповно регулюють відповідні правовідносини. Положення міжнародного договору, що не суперечить Конституції України, та рішення ЄСПЛ застосовуються, якщо норми кримінального кодексу України суперечать вимогам цих джерел права або неповно регулюють відповідні правовідносини. Практика Верховного Суду застосовується з урахуванням її відповідності засадам Конституції України, міжнародно-правовим актам, рішенням ЄСПЛ і законам України, якщо ці джерела мають прогалини в правовому регулюванні або неповноту. Очевидно, що прецедент можна зарахувати до особливих джерел права, однак при цьому

необхідно враховувати особливості судової правотворчості. Аналогічно не можна однозначно стверджувати про роль судової практики ЄСПЛ в системі кримінального права, адже така практика носить рекомендаційний характер [8, с.93].

Останнім часом Україна продемонструвала значний прогрес у напрямі гармонізації законодавства з Європейським Союзом. Зміни торкнулися кримінального законодавства, антикорупційної політики, адміністративної відповідальності та судової системи, що було визначено Європейською комісією як ключову вимогу під час переговорів щодо вступу України до Європейського Союзу. Водночас, Європейські стандарти юридичної відповідальності передбачають чітку регламентацію складів правопорушень, пропорційність покарання, заборону свавільного переслідування та забезпечення ефективних процесуальних гарантій. Хоча, українське законодавство значною мірою узгоджується з європейськими вимогами, проте на практиці нерідко спостерігаються порушення процедур, надмірне застосування запобіжних заходів і слабкий контроль за дотриманням прав затриманих. До сучасних реформ у цій сфері належать: зміни до КПК щодо посилення процесуальних гарантій; впровадження електронного кримінального провадження; встановлення чіткіших стандартів відповідальності за катування та незаконне тримання під вартою; актуалізація інституту угод у кримінальному провадженні. Все це формально наближає українську практику до європейських стандартів, але «проблема їх виконання» на практиці залишається [9, с.102].

Під час направлення заяв до Європейського суду про порушення прав і свобод, які були порушено національними судами, громадяни України роблять посилення на конкретні статті Європейської конвенції. Віддаючи належне Європейській конвенції та Європейському суду в захисті передбачених Європейською конвенцією прав і свобод громадян, необхідно відповісти на ряд запитань. По-перше, чи є в законодавстві України норми, які тією чи іншою мірою захищають права і свободи громадян країни? По-друге, якщо в законодавстві України справді є норми, які тією чи іншою мірою захищають права і свободи громадян країни, то чому так часто їх порушують поліція, слідчий, прокуратура і судді й не несуть жодної відповідальності? По-третє, які з норм Європейської конвенції необхідно імплементувати в кримінальне право України? Для повної та правильної відповіді на ці запитання необхідно не тільки зіставити статті Європейської конвенції зі статтями Конституції України, Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу, а й проаналізувати законність підписання Україною Європейської конвенції. Наприклад, у ст. 9 Конституції України написано: «Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення

ISSN 2786-6025 Online

міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України» [10, с.90].

Реалізація рішень ЄСПЛ у національному законодавстві здійснюється у різних формах, загальнодержавний механізм здійсненості таких рішень не відрізняється уніфікацією, відповідно спостерігається варіативність форм та способів впливу на національного законодавця. У той же час, як показує вивчення проблеми, можна виділити два способи, що відрізняються конкретністю та предметною спрямованістю, а так само і властивими їм формами направлення впливу рішень ЄСПЛ на національні легіслатури: 1) вплив у цілому на розвиток національної правової системи; 2) інші форми впливу, які визначають прийняття конкретних законодавчих актів [6, с.33].

Сьогодні існує низка проблем стосовно імплементації рішень Європейського Суду з прав людини в національне законодавство. Так, зокрема у ч. 1 ст. 3 Кримінального кодексу України встановлено, що останній ґрунтується на Конституції України та загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права. Як визначають науковці, даний нормативний орієнтир викликає зацікавлення, а згадана нормативна вказівка на загальновизнані принципи та норми міжнародного права є сумнівною з огляду на невизначеність їх статусу в національній правовій системі України. Якщо на питання «Чи є практика ЄСПЛ джерелом права в Україні?» Закон України № 3477–IV дає однозначну відповідь, то на питання «Чи належать до джерел права України рішення ЄСПЛ, які прийняті відносно інших країн?» названий Закон не дає відповіді. У ст. 46 ЄКПЛ визначено, що держави-учасниці зобов'язані виконувати остаточні рішення Суду в будь-яких справах, у яких вони є сторонами. Тобто цитована норма вказує на те, що джерелом права в Україні є лише ті рішення Суду, які винесені за результатами розгляду справ щодо України. Але сучасні реалії свідчать про протилежне. Деякі науковці мають думку, що держави-учасниці Конвенції повинні враховувати не лише національні рішення, але й рішення, винесені стосовно третіх країн. Автори зазначають: «Держави, які не були сторонами в конкретній справі, повинні виносити більше уроків із таких постанов, оскільки вказані постанови можуть навчити їх того, як уникнути подібних порушень в майбутньому і відповідним чином змінити власну правову систему і правозастосовну практику. Якби держави-учасниці добре знали стандарти, які впливають із рішень Європейського суду відносно інших країн і належним чином здійснювали би зміни у своїх правових системах чи правозастосовній практиці, це скорочувало б і кількість скарг, які можуть подаватися до Європейського суду» [11, с.168].

Дослідник А. Пархета зазначає, що природа рішень Суду оцінюється неоднозначно, з одного боку, вони є прецедентами, з іншого, – актами тлумачення, крім того, їх можна розглядати і як правозастосовчі акти.

Віднесення цих рішень до актів тлумачення, на його думку, неправильне, незважаючи на те, що фактично кожне рішення Суду містить у собі тлумачення норм Конвенції про захист прав людини й основних свобод і протоколів до неї. Дійсно, можна сказати, що Суд здійснює делеговане тлумачення конвенційних норм, однак, оскільки воно дається в рамках певної справи й не є метою винесення рішення, то мова однаково має йти про прецедент. Застосовуючи й тлумачачи Конвенцію в рамках конкретної справи, за конкретними обставинами і за конкретною індивідуальною чи міждержавною скаргою, Суд створює певні нормативні установки у вигляді своїх правових позицій (правоположень, правових стандартів). Саме вони є *ratio decidendi*, тобто сутністю рішення, які слугують орієнтиром для подальшого правозастосування і які усувають невизначеність у конкретних ситуаціях [12].

Прецедентна практика ЄСПЛ стала одним з основних чинників трансформації української системи правосуддя, адже саме через його рішення виявлено глибинні структурні проблеми, що потребували системних реформ. Рішення Суду проти України не лише констатували факти порушення прав людини, а й визначали напрями вдосконалення законодавства, процедур і судової практики, формуючи тим самим нові стандарти функціонування судової влади.

Стосовно самого механізму імплементації рішень ЄСПЛ, то він являє собою сукупність елементів, призначенням яких є приведення в рух статичних складових механізму, якими передусім є суб'єкти та норми права, з метою запровадження в національній правовій системі стандартів Ради Європи у сфері захисту прав людини. Невід'ємними елементами цієї підсистеми механізму є: 1) правовідносини; 2) юридичнозначуща діяльність; 3) методи діяльності уповноважених суб'єктів. В межах механізму імплементації рішень ЄСПЛ можна виокремити такі різновиди юридичної діяльності: а) правозастосовна, включаючи правоохоронну, що здійснюється в межах вжиття заходів індивідуального характеру; б) правотворча; в) правоінтерпретаційна; г) освітня, що здійснюється в межах вжиття заходів загального характеру. Механізм імплементації рішень ЄСПЛ включає такі обов'язкові складові: 1) нормативну підсистему; 2) інституційну підсистему, 3) функціональну підсистему; 4) ідеологічну підсистему; 5) комунікативну підсистему, кожна з яких має своє призначення та особливості [13, с.9; 12].

Одним з основних напрямків застосування та імплементації рішень Європейського суду з прав людини є діяльність національних судів. Основним інструментом їхнього впровадження лишаються акти вищих судів, такі як постанови пленумів. Посилання в цих постановках на практику ЄСПЛ стають все більш розлогими та конкретними, розвиваючись від абстрактних згадок необхідності використовувати практику Європейського суду з прав людини як

ISSN 2786-6025 Online

джерело права до доволі докладних описів рішень в конкретних справах. Основні проблеми в застосуванні практики ЄСПЛ в українських судах полягають в формалістичному цитуванні без необхідності, та недостатньому розумінні судами цієї практики, що призводить до помилкового тлумачення і використання рішень Європейського суду з прав людини. Визнавши авторитет та необхідність практики ЄСПЛ, суди мають тепер докласти зусиль з її повноцінного та свідомого використання [14, с.112].

Висновки. Процес наближення національного законодавства до європейської правової системи, пов'язаний з наміром України стати повноправним членом Європейського Союзу в першу чергу стосується належного механізму імплементації норм міжнародного права в національне право. Особливо актуально стоїть питання імплементації рішень Європейського суду з прав людини в окремі галузі права, зокрема в кримінальне право України. Саме імплементація зумовлює переглянути норми кримінального права на відповідність їх європейським стандартам та ратифікованій Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і тим самим підвищити стан правосуддя, зокрема підвищити рівень захисту прав і свобод громадян через імплементацію в судову систему рішень Європейського суду з прав людини.

Література:

1.Боровик А.В., Оліневич О.А., Імплементація норм міжнародного кримінального права в законодавство України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2024. № 69. С.134-138.

2.Галабурда Н.А. Імплементація міжнародних кримінально-процесуальних норм як форма впливу міжнародного права на національне право. *Актуальні проблеми держави та права.* зб. наук. пр. Вип. 85 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. Одеса: Гельветика, 2020. С.42-48.

3.Шпакович О. Особливості способів імплементації міжнародно-правових норм. *Віче.* 2010. № 17. С. 23-25.

4.Лук'яненко А.С., Кривицький Ю.В. Імплементація норм міжнародного права в національне право України. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8e003b6e-fb0f-4be7-bef3-33572c6f1de3/content>

5.Медведєв Ю. Імплементація норм міжнародного права у право України: зміст і способи реалізації. *Публічне право.* 2014. № 1 (13). С.129-135.

6.Гулям У.Х. Міжнародно-правовий механізм імплементації рішень Європейського суду з прав людини до національної правової системи. *ScienceRise: JuridicalScience.* 2021. № 4 (18). С.31-35

7.Тертишник В.М. Реалізація правових позицій та практики ЄСПЛ у вирішенні проблем кримінально-процесуального права України. *Правова позиція.* 2016. № 1(16). С. 7–13.

8.Березняк В.С. Застосування практики Європейського Суду з прав людини в кримінальному праві України. *Правові новелли.* 2023. № 19. С.91-98.

9.Ладиченко В.В., Мозолюк-Боднар Л.М. Актуальні проблеми імплементації європейський стандартів у сфері юридичної відповідальності. *Науковий вісник*

Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. 2025. Випуск 92. Частина 1. С. 99-106.

10. Галабурда Н.А. Сучасна парадигма імплементації норм Європейської конвенції про захист прав людини й основоположних свобод у кримінальне процесуальне законодавство України. *Правова позиція*. 2020. № 3 (28). С.87-90.

11. Ільїна О.В. Рішення Європейського Суду з прав людини як джерела кримінального права України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Випуск 2(27). С.167-171.

12. Пархета А.А. Специфіка застосування рішень Європейського суду з прав людини у правовій системі України. URL: file:///Users/mjvq2/Downloads/vvru_2013_1_12.pdf

13. Завгородній В.А. Структура механізму імплементації рішень Європейського Суду з прав людини. *Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право"*. 2018. №1(17). URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n1/18zvazpl.pdf>

14. Гулям У.Х. Імплементація практики Європейського Суду з прав людини в діяльність судів України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2022 № 57. С.108-114.

15. Гарбазей Д.О. Теоретико-правове дослідження імплементації рішень Європейського суду з прав людини в правову систему України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Випуск 3. Частина 1. С.220-224

References:

1. Borovyk, A. V., Olinevych, O. A. (2024) Implementatsiia norm mizhnarodnoho kryminalnoho prava v zakonodavstvo Ukrainy [Implementation of international criminal law norms into Ukrainian legislation.]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia*. № 69. S.134-138 [in Ukraine].

2. Halaburda, N.A. (2020) Implementatsiia mizhnarodnykh kryminalno-protseualnykh norm yak forma vplyvu mizhnarodnoho prava na natsionalne pravo [Implementation of international criminal procedural norms as a form of influence of international law on national law]. *Aktualni problemy derzhavy ta prava. zb. nauk. pr. Vyp. 85 / redkol.: H. I. Chanysheva (holov. red.) ta in. – Odesa : Helvetyka*, S.42-48 [in Ukraine].

3. Shpakovych, O. (2010) Osoblyvosti sposobiv implementatsii mizhnarodno-pravovykh norm [Peculiarities of methods of implementing international legal norms]. *Viche*. № 17. S. 23-25 [in Ukraine].

4. Lukianenko, A.S., Kryvytskyi, Yu.V. Implementatsiia norm mizhnarodnoho prava v natsionalne pravo Ukrainy [Implementation of international law norms into the national law of Ukraine]. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8e003b6e-fb0f-4be7-bef3-33572c6f1de3/content> [in Ukraine].

5. Medvediev, Yu. (2014) Implementatsiia norm mizhnarodnoho prava u pravo Ukrainy: zmist i sposoby realizatsii [Implementation of international law norms into Ukrainian law: content and methods of implementation]. *Publichne pravo*. № 1 (13). S.129-135 [in Ukraine].

6. Huliam, U.Kh. (2021) Mizhnarodno-pravovi mekhanizm implementatsii rishen Yevropeiskoho sudu z prav liudyny do natsionalnoi pravovoi systemy [International legal mechanism for implementing decisions of the European Court of Human Rights into the national legal system]. *ScienceRise: Juridical Science*. № 4 (18). S.31-35 [in Ukraine].

6. Tertyshnyk, V.M. (2016) Realizatsiia pravovykh pozytsii ta praktyky YeSPL u vyrishenni problem kryminalno-protseualnoho prava Ukrainy [Implementation of the legal positions and practice of the ECHR in solving the problems of the criminal procedural law of Ukraine]. *Pravova pozytsiia*. № 1(16). S. 7–13 [in Ukraine].

ISSN 2786-6025 Online

7. Berezniak, V. S. (2023) Zastosuvannia praktyky Yevropeiskoho Sudu z prav liudyny v kryminalnomu pravi Ukrainy [Application of the practice of the European Court of Human Rights in the criminal law of Ukraine]. *Pravovi novelty*. № 19. S.91-98 [in Ukraine].

8. Ladychenko, V.V., Mozoliuk-Bodnar, L.M. (2025) Aktualni problemy implementatsii yevropeyskyi standartiv u sferi yurydychnoi vidpovidalnosti [Current problems of implementing European standards in the field of legal liability]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Seriya PRAVO*. Vypusk 92. Chastyna 1. S. 99-106 [in Ukraine].

9. Halaburda, N.A. (2020) Suchasna paradyhma implementatsii norm Yevropeiskoi konventsii pro zakhyst prav liudyny y osnovopolozhnykh svobod u kryminalne protsesualne zakonodavstvo Ukrainy [The modern paradigm of implementing the norms of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms into the criminal procedural legislation of Ukraine]. *Pravova pozytsiia*. № 3 (28). S.87-90 [in Ukraine].

10. Ilina, O.V. (2019) Rishennia Yevropeiskoho Sudu z prav liudyny yak dzherela kryminalnogo prava Ukrainy [Decision of the European Court of Human Rights as a source of criminal law of Ukraine]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. Vypusk 2(27). S.167-171 [in Ukraine].

11. Parkheta, A.A. (2013) Spetsyfika zastosuvannia rishen Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u pravovii systemi Ukrainy [Specifics of the application of decisions of the European Court of Human Rights in the legal system of Ukraine]. URL: file:///Users/mjvg2/Downloads/vvru_2013_1_12.pdf [in Ukraine].

12. Zavhorodnii, V. A. (2018) Struktura mekhanizmu implementatsii rishen Yevropeiskoho Sudu z prav liudyny [Structure of the mechanism for implementing decisions of the European Court of Human Rights]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriya "Pravo"*. №1(17). URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n1/18zvazpl.pdf> [in Ukraine].

13. Huliam, U.Kh. (2022) Implementatsiia praktyky Yevropeiskoho Sudu z prav liudyny v diialnist sudiv Ukrainy [Implementation of the practice of the European Court of Human Rights in the activities of Ukrainian courts]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia*. № 57. S.108-114 [in Ukraine].

14. Harbazei, D.O. (2025) Teoretyko-pravove doslidzhennia implementatsii rishen Yevropeiskoho sudu z prav liudyny v pravovu systemu Ukrainy [Theoretical and legal research on the implementation of decisions of the European Court of Human Rights in the legal system of Ukraine]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. Vypusk 3. Chastyna 1. S.220-224 [in Ukraine].

Дата першого надходження статті до видання: 08.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026